

EL MICALET GALÀCTIC

Déus, herois i mites de l'antiga Grècia

Jesús Cortés

Dibuixos de Camilo Valor

L'OR DEL REI MIDES

El vell Silé anava borratxo. Ben fart de vi. Mig endormiscat. L'ase que cavalcava no anava borratxo perquè no bevia vi, però els rots pudents de Silé li arribaven als narius i l'obligaven a abaixar el cap per a no acabar marejat com un allioli. Potser per això s'havia despistat, per anar mirant sempre a terra. L'ase caminava sense rumb, desorientat, no massa preocupat pel que poguera dir Silé quan s'adonara que s'havien despenjat del seguici del déu Dionís, al qual acompanyaven per terres d'Àsia.

Silé era un sàtir, una divinitat dels boscos i les muntanyes. Tenia potes de cabra, orelles punxegudes, una barba espessa i llarga que li cobria les galtes molsudes, i era panxut i més lleig que un pecat. Al seguici de Dionís ni sacerdots ni mènades ballarines li feien massa cas perquè sempre el veien bufat o dormint la mona. Però Dionís sempre disculpava

els seus excessos. Li tenia una gran estima. Silé havia sigut el seu mentor, l'havia educat des que era menut i no s'havien separat mai per res. Amb el pas del temps, Dionís s'havia convertit en déu del vi, i des que lliurà a Eneu, rei de Calidó, la primera vinya, no havia deixat d'ensenyar pel món l'art de la viticultura. Així, els homes havien après a cultivar les vinyes, i Silé a beure's a doll el vi, el nèctar embriagador que s'obtenia del raïm.

–Visca el vi!... I visca les cabres! –exclamava Silé allà quan li semblava–. On es conserva millor el vi que en un bot de pell de cabra!

Tot seguit es posava a cantussejar:

–En la meua panxa! En la meua paaanxaaaa!

L'ase duia un bot de vi penjat del llom. El mal és que el vi d'aquell bot no s'acabava mai. Silé li feia llargues glopades, però a mesura que el buidava, el tornava a reomplir gràcies a les seues facultats divines. De manera que l'ase estava convençut que tots dos podrien recórrer el món sencer, i Silé, amorrat al bot, ni se n'assabentaria.

Un bon grapat de dies i nits separaven ja Silé i el seu ase del seguici de Dionís quan, amb la primera claror d'un nou dia, l'ase s'adonà que travessaven uns jardins de rosers i gesmilers d'aspecte deliciós. Els envoltaven herbes fresques, plantes carnoses, bardisses retallades que encerclaven fonts d'una aigua cristal·lina que remorejava per innumbrables sequiols. Després

de tant de camí polsegós, l'ase va creure que somnia-
va, sobretot quan, per sobre de bardisses i d'arbres,
va veure els espurnejos daurats d'un palau magnífic
digne de tot un rei. És clar que tanta magnificència
a l'ase li valia de poc. Ell el que tenia era gana, per
no dir fam devoradora. Així que, sense dubtar-ho,
mamprenqué amb les herbes més saboroses que li
eixiren al pas, i aplacà la set en un dels sequiols que
els envoltaven. Aleshores, s'hi sentí una veu.

–Ei, què fas!

L'ase es féu el desentés. Silé, mig endormiscat,
amollà un rot.

Efectivament, allò era un jardí, un de tants dels
que envoltaven el palau del rei Mides. I la veu per-
tanyia a Eteocles, un dels jardiniers.

–Trau la teua burra del meu jardí! –exclamà de
nou el jardiner acostant-se com un llamp.

L'ase començà a beure més de pressa.

De sobte, en veure Silé de prop, el jardiner s'aturà
en sec.

–Ostres! –digué—. Ets... Ui!, perdoneu, *sou* un
sàtir.

–Hip! –féu Silé despertant-se.

–Què se us ha perdut per ací? –li preguntà l'altre.

–Vols un glopet de vi? Et convide, va.

–Al rei que anireu!

–Al rei? –repetí Silé oscil·lant sobre l'ase—. I què
és un rei al costat del meu estimat Dionís, déu del vi!

–Déu del vi?

–Visca el pa!, visca el vi!, visca la mare que m’ha pariiit...!

–Desperteu-vos! Esteu begut!

El jardiner Eteocles no sabia què fer. Tenia davant una divinitat de l’Olimp; lletja, borratxa i panxuda però, al cap i a la fi, una divinitat. No podia desfer-se’n d’una puntada de peu com si res. Així que va córrer al palau per informar directament el rei de la presència del sàtir als jardins.

En aquells moments, el rei Mides contemplava meravellat una nova corona d’or que li havien forjat pocs dies abans per a la seua col·lecció. El rei Mides era un enamorat de l’or. Ceptres, anells, corones, setials... Tot era d’or. El rei Mides l’idolatrava. I no en tenia mai prou. I sempre en volia més, cosa que començava a ser un problema perquè l’or era cada vegada més escàs en aquelles contrades. Els buscadors d’or havien de fer expedicions a llocs molt llunyans per a trobar-ne. No hi tornaven mai amb les mans buides, però a cada nova expedició en duïen menys i des de més lluny. I el rei Mides no suportava les llargues esperes. Els pobres del regne podien esperar per a fer-se rics. Però els pobres eren pobres. Ja els estava bé. Es conformaven amb no res. Però ell, ell no!

–Majestat, tenim un sàtir al jardí –l’informà el jardiner Eteocles.

–Un què? –se’n sorprengué el rei fent mitja volta.

El rei era corpulent i rodanxó. Tenia els cabells llargs i tan arrissats com la barba que li cobria el pit. Sempre vestia túniques amb brodats d'or, i als braços lluïa braçalets amb perles encastades.

–Un sàtir, majestat –va repetir el jardiner–. Va bufat, però ha parlat del déu Dionís com si el coneguera.

–Del déu Dionís? El déu del vi? Es troba ací?

Eteocles s'arronsà d'espatles.

–Porteu-lo –ordenà el rei.

Amb penes i treballs, Eteocles i alguns dels seus companys portaren Silé en presència del rei. Silé s'havia espavilat un poc. Ja trobava a faltar el seu bot, que s'havia quedat als estables al llom de l'ase.

–Qui sou i d'on veniu? –li preguntà a l'acte el rei.

Silé se'l mirà de dalt a baix i contestà:

–Jo sóc Silé, i no sé d'on vinc. –Tot seguit li féu una ullada al saló reial.– I tampoc sé on estic ni qui ets tu.

–Jo sóc Mides, rei de Frígia, i us trobeu al meu palau. M'han dit que coneixeu el déu Dionís.

–Dionís?... Ah, és clar, Dionís! Jo sóc el seu mentor, jo em vaig encarregar de la seua educació. Mira tu si el conec! És clar que ara ja no necessita els meus serveis. Ell ja és tot un déu dret i fet, i jo tot un vell.

–I on és?

Silé mirà a dreta i a esquerra. Per una porta li semblà veure la careta d'una xiqueta que treia el nas, encuriosida. Es tractava de la filla del rei.

–Ací, no –digué–. Però no pot ser molt lluny. Crec que viatjàvem tots junts cap a Egipte.

–Tots junts?

–Tots; Dionís, el seu seguici, el meu ase i jo.

El rei s'imaginà de seguida què devia haver passat: Silé, viatjant amb Dionís, es devia haver perdut, i ningú, pel que semblava, l'havia trobat a faltar. Probablement el devien estar buscant.

La decisió del rei fou fulminant. Un escamot de soldats es preparà per a eixir immediatament a la recerca de Dionís i del seu seguici.

–Però si el trobeu, no us descobriu –ordenà–. Torneu de seguida i jo, en persona, portaré a Dionís el seu mestre perdut. Tinc entés que Dionís és molt agraït i de segur que alguna cosa en traurem.

Durant dies, mentre l'escamot explorava les contrades properes al regne, el rei Mides es mostrà d'allò més hospitalari amb Silé. El sàtir no cabia a la pell de goig sempre envoltat de bons àpats i gerres de vi que escurava a dues mans. Però quan l'escamot hi tornà, la festa, a Silé, se li acabà.

–Dionís i el seu seguici es troben acampats més enllà del riu Pàctol –informà el capitost de l'escamot–. Està ensenyant uns pobletans a cultivar vinyes. El déu ha fet créixer raïm i també els ensenya a collir-lo.

El rei Mides no volgué perdre temps. L'endemà mateix, guiat per l'escamot, es posà en marxa cap al

campament de Dionís, amb Silé i el seu ase al capdavant de l'expedició. Quan hi arribaren, les mostres de joia per l'aparició de Silé no ocultaren un bon grapat de comentaris jocosos que Silé, tan bufat com sempre, ni arribà a sentir.

–Silé ha tornat!

–On t'havies clavat, Silé? En una tina de vi?

–Mireu-lo! Va més mamat que mai!

Dionís va eixir al pas del carruatge del rei Mides per donar-li la benvinguda. El déu era jove i ceptat, de mirada amable, veu dolça i gestos elegants. Quan va veure Silé, un ample somriure li va il·luminar el rostre.

Abans de dir res, el rei Mides es prosternà davant del déu i aquest li dedicà una agraïda reverència. Tot seguit, el rei es presentà com a governador de Frígia, i Dionís recordà haver estat per aquells territoris llunyans ja feia molt, molt de temps.

–Des d'aleshores gaudim dels coneixements que ens deixàreu, i no ens falta mai el bon vi a taula –digué el rei–. No us estarem mai prou agraïts.

–Ho celebre –li respongué Dionís–. Però sóc jo qui t'està agraït. M'has retornat Silé, a qui donàvem per perdut. Potser ara és un vell un poc destarotat, però tot el que sóc li ho dec a ell i li tinc gran estima. No mereix que l'oblidi.

–Arribà al meu palau de casualitat –explicà Mides–. Però quan vam saber que pertanyia al vostre seguici, no ho dubtàrem i us buscàrem pertot arreu.

–Portar-me'l ha sigut tot un detall que no es podria pagar ni amb tot l'or del món.

A Mides semblà que el travessava tot un calfred.

–Ai, no em parreu d'or, benvolgut fill de Zeus!, perquè l'or és una cosa que idolatre. Ja m'agradaria que tot allò que tocaren les meues mans es convertira en el preat or!

En escoltar aquelles paraules que a Mides semblaren eixir-li de l'ànima, Dionís no s'ho va pensar i agafà el rei per les mans.

–És això el que desitges de veritat? –li preguntà.

Visiblement sorprés, Mides no va saber que dir, però, al capdavall, va fer que sí amb el cap del tot bocabadat.

–Doncs, que així siga –digué el déu–. Teu és el desig i meua la voluntat que es complisca quan poses els peus al teu palau.

Mides restà sense paraules. Es convertiria el seu desig en realitat? Tan sols la bona educació li va impedir arrancar a córrer del campament de Dionís, i tornar al seu palau com un llamp per comprovar-ho. Tanmateix, després d'acceptar l'hospitalitat del déu i de compartir taula i menges amb tots, Silé inclòs, al rei li faltà temps per a acomiadar-se'n de la manera més diplomàtica possible i eixir rabent cap al seu palau.

Quan hi arribà, Mides saltà del carruatge i es mirà les mans. Res li semblà que tingueren d'especial.

Però Dionís li havia concedit un desig i necessitava comprovar que el desig s'havia complit. Així que entrà en el palau i mirà ací i allà. Volia tocar alguna cosa. Però quina?

—Maleït siga! Hi ha or pertot arreu! —es queixà.

Aleshores s'adonà de les armes que decoraven els murs. Hi havia elms, cuirasses, escuts, espases, llances que havia brandat en antigues batalles. Impacient, tocà la vora d'un dels escuts. A l'acte una intensa lluminositat daurada brollà de la mateixa vora i començà a escampar-se per tot el bronze fins a cobrir-lo per complet. Tot seguit, la lluminositat va desaparèixer i l'escut quedà lluent i daurat. S'havia convertit en tota una peça d'or. Mides llançà una riallada.

—Ho he fet! —exclamà—. L'he tocat i s'ha tornat d'or!

Alertada pels crits, la filla del rei baixà de la seua estança a corre-cuita.

—Què passa, pare?

—Mira, filla, mira què pot fer el pare!

El rei tocà un altre escut, i les espases, i les cuirasses. Tot es convertia en or al pas dels seus dits davant dels ulls esbatanats de la xiqueta.

Frenètic i entre riallades, el rei va eixir del palau. La seua filla el va seguir del tot bocabadada. Flors, bardisses senceres, les fonts i l'aigua, tot es tornava d'or quan el rei hi posava les mans a sobre. Fins i tot plegà pedres que se li amuntegaren a les mans com palletes d'or gegants.

—Mireu! —exclamava deixant-les caure al seu voltant—. Ja era ric i ara seré immensament ric!

Els jardineros es miraven sorpresos i temorosos. No sabien ben bé què estava passant. Un d'ells, Peleu, restà corglaçat quan va veure que el rei se li acostava amb els braços oberts i amb llàgrimes de felicitat solcant-li les galtes.

—Vosaltres també sereu rics! —li digué el rei abraçant-lo—. Us faré rics a tots!

Quan l'amollà va fer mitja volta i, fora de si, anà a seure en un dels bancs de marbre. El jardiner Peleu s'havia transformat en una estàtua d'or lluent i espurnejant. Ja no es movia. Al rostre se li havia quedat l'expressió de sorpresa i terror que se li dibuixà quan va veure acostar-se el rei. Eteocles també se li acostà. Li féu uns colpets al front. Clonc, clonc! Peleu sonava com una campana.

—Que preparen un bon dinar! —ordenà el rei des del banc que també s'havia convertit en or—. Açò cal que ho celebrem! I vi! Vull el millor vi que guardem a les tines!

La filla de Mides arrancà a córrer cap a la cuina per a donar l'ordre.

—Eteocles, jardiner fidel! —xisclà el rei en veure'l al costat de l'estàtua de Peleu—. Tu trobares Silé, i gràcies a tu serem immensament rics! Deixa'm que t'abrace!

El rei ja s'alçava tot decidit.

—No, no cal, majestat —quequejà espantat i reculant el jardiner sense deixar de fer reverències—. Proveu d’abraçar qualsevol altre.

El rei, del tot ofuscat, canvià de direcció i s’enfilà cap a Leuc, expert en males herbes.

—A mi? —cridà el jardiner, aterrit i fugint a passets i com qui no vol la cosa—. Jo, és que vinc de l’hort de collir alls i faig una pudor que tomba d’esquena. Ni se m’acosteu, majestat, ni se m’acosteu... —i pegà a fugir cames ajudeu-me.

Taumac, Hiperlau, Deïmac, tots escampaven el poll quan veien el rei de cara i amb els braços oberts. Fins i tot els soldats es desfeien en reverències mentre tocaven el dos entre excuses i milers de coses a fer.

El rei, però, no s’adonava de res. Tenia begut l’enteniment. I mig torrat se n’entrà al palau delerós de convertir en or totes les monedes de plata que farcien els seus cofres.

Aleshores, quan ja s’havia afartat de comptar peces d’or, la filla el cridà a taula. Els criats havien preparat un àpat abundós i suculent. Fonts de carn, de peix, de fruites, de dolços i llepolies acabades de traure del foc, omplien una taula magnífica en la qual no faltaven les gerres de vi.

—Seu, filla meua, seu amb el pare —li digué el rei—. Si la teua mare, que en glòria de Zeus estiga, fóra ací, de segur que se sentiria la reina més afortunada del món.

No va ser fins aquell precís moment que el rei Mides s'adonà del terrible poder que li havia sigut atorgat per culpa de la seua cobdícia desmesurada. El primer tros de carn, fumejant i sucós, esdevingué rígid i d'un lluent daurat quan li posà la mà damunt. I, lògicament, de clavar-li el queixal, res de res.

—Ei, que vull dinar! —va dir el rei amb un ample somriure encara plantat al rostre.

Nou intent. Un lluç amb cebes, julivert i allets trossejats. El rei, a penes el va tocar, el transformà en or junt amb les cebes, el julivert i els alls. La safata, que ja era d'or, es quedà igual.

—Però... —dubtà el rei. De l'ample somriure, ara tan sols li'n quedava mig.

Desconcertat, agafà una gerra de vi que es transformà en or mentre se la posava a la boca. Però ni gota va beure perquè també el vi va córrer la mateixa sort que la gerra.

—Per tots els déus de l'Olimp! Que no podré menjar res?

Ni una molla de pa. El rei ho va veure clar com si, de sobte, una bena li haguera caigut dels ulls. Aleshores, desesperat, provà a rosegar qualsevol de les peces de fruita sense tocar-la amb les mans. Trià una poma. Però la poma rodava quan feia per mossegar-la, i quan de manera instintiva l'aturà amb una mà, patapam!, poma d'or.

—Ni com un gos podré menjar?!—exclamà. El mig somriure que li quedava al rostre havia donat pas a una carassa d'espant.

No podia menjar! Qualsevol mort de gana podia fer-ho, i ell, tot un rei dret i fet, senzillament, no. Com si ho tinguera prohibit. Sense adonar-se s'havia deixat encegar per l'avarícia que l'havia fet ric, i, ara, la mateixa avarícia el condemnava a gaudir de tot l'or del món, tal com havia desitjat, però res més. No havia mesurat mai les conseqüències d'actes i desitjos quan pensava en ell i en el seu or, com si res més tinguera importància. Amb els ulls tancats el rei féu per tranquil·litzar-se mentre prenia consciència del que acabava de passar. Tenia un regne, i criats, i súbdits, i una filla preciosa a la qual havia oblidat que s'estimava amb bogeria. Però la seua cobdícia s'ho havia empassat tot i ara, amb tant d'or com volguera tenir, ni un tros de pa es podia posar a la boca.

—Un insensat!—exclamà el rei, gemegós—. He sigut un insensat!

—No digues això, pare —li va dir la seua filla—. Tots t'estimem.

—Potser així és. Però jo em vaig oblidar de tots vosaltres. Em vaig deixar posseir per l'avarícia i l'egoisme. Ara ho veig clar. El més fervorós dels meus desitjos s'ha complit. Però tot l'or del món no val un regne, ni l'obediència d'uns criats, ni el respecte dels nostres frigis. Ara, filla meua, donaria

tot l'or que tinc per poder menjar ni que fóra un tros de pa.

Descoratjat, Mides no volgué que la seua filla el vera plorar d'amargor i ocultà el rostre entre els braços, bolcat sobre la taula.

–Ai, pare! –volgué consolar-lo ella acudint al seu costat per abraçar-lo—. De segur que trobarem una solu...

Ja era massa tard. Mides la tocà sense adonar-se'n i a l'acte llançà un crit. La seua filla s'havia quedat petrificada.

–Filla, filla!

La tenia davant convertida en estàtua.

–Què he fet! No, tu no, filla! Vida meua! Açò és una maledicció!

Mides va creure que embogia del tot. Ja no gosava tocar res. No deixava que ningú se li acostara. La fam i la set el torturaven. I, el pitjor de tot, la visió de la seua filla convertida en or li trencava el cor.

Després d'una nit angoixosa, la desesperació li féu entendre que havia de deslliurar-se del do que li havia sigut atorgat. I no sabia com aconseguir-ho, però a trenc d'alba posà tots els soldats en alt decidit a encomanar-se al déu que li havia concedit el desig, el déu Dionís.

–Enllestiu un carruatge sense cavalls –ordenà.

–Sense cavalls, majestat? –s'estranyaren els soldats.

–Tot el que toque es torna d'or pel do que m'atorgà el déu Dionís. I uns cavalls d'or difícilment em podran dur al campament del déu.

–Però, sense cavalls...

Mides tancà els punys, enfurit, per veure's obligat a donar raons.

–No puc pujar al carruatge sense agafar-me'n –digué–. I quan li pose les mans a sobre, el carruatge es tornarà d'or. Així que lligareu els cavalls després que hi haja pujat. Ja no tocaré res més quan em trobe dalt.

Efectivament, el carruatge es tornà d'or quan el rei hi va pujar. Aleshores, els soldats lligaren els cavalls amb els arreus amb l'esperança que no sofriren la mateixa sort. Mides no gosà ni mirar-los tement que les seues esperances caigueren en sac foradat. Tanmateix, quan els soldats tancaren l'última de les corretges, els cavalls seguien tan vius i formidables com sempre. El rei esbufegà alleugerit.

–I ara –digué– agafeu-los per les regnes i posem-nos al galop. Tornem al campament de Dionís!

L'expedició va eixir a tota brida i no va fer el primer alto per a donar descans als cavalls fins que arribà al riu Pàctol que travessava aquelles contrades. Pocs dies després entraren en el campament de Dionís, que seguia en el mateix poblet on havien dut Silé.

Per segona vegada, el rei es prosternà davant del déu quan aquest s'interessà per la seua presència.

–Déu Dionís –li va dir el rei–, vinc per pregar-vos la vostra ajuda.

–Ets benvingut, Mides, i saps que et dec gratitud eterna –li va contestar Dionís–. Què puc fer per tu?

Mides va abaixar el cap, avergonyit.

–Allibereu-me del do que m’atorgàreu, benvolgut fill de Zeus. No era conscient de la meua insensatesa quan el vaig acceptar.

–Vols dir?

–No, no ho era. El meu desig es va complir i us agraïsc que me’l concedíreu. Però he perdut la llibertat. Tot el que toque es converteix en or. Estic en mans de la fam i la set perquè or és tot el que em puc posar a la boca. Fins i tot la meua filla ha sigut víctima del meu despropòsit i ara és una estàtua freda, sense veu, sense vida. I tot ha sigut per culpa meua.

–Ja veig –va assentir Dionís–. No era la meua intenció dur la desgràcia al teu palau.

–Ho sé de sobra. He sigut jo qui es deixà encegar per la cobdícia. Pensava que tot l’or que poguera obtenir em donaria la felicitat. Però ara sé que la felicitat no està feta d’or ni de riqueses. Per això he vingut a pregar-vos la vostra ajuda. Allibereu-me, per misericòrdia, del do que em concedíreu.

Dionís ajudà Mides a alçar-se i l’agafà pels muscles.

–No tinc per costum pagar deutes amb desgràcies –li digué–. De manera que fet està. Renta’t les mans

i la cara en el déu-riu Pàctol, i mulla amb les seues aigües la teua filla i tot allò que les teues mans toquen. Tot quedarà com si no haguera passat res.

Mides semblà sorprés.

–El Pàctol... és un déu? –digué.

–Fill de Zeus i Leucotea, una deessa marina –li aclarí Dionís.

–No ho sabia, això.

–Me'n faig càrrec. Als mortals encara us queda molt per aprendre.

Agraït pel tracte rebut, Mides s'acomiadà ben conscient de l'oportunitat que se li donava de reparar les seues faltes. Quan l'expedició arribà al riu, el rei va caure de genolls a la vora i contemplà els corrents vius que discorrien davant seu. L'aigua borbotava i remorejava amb una vitalitat sorprenent. El rei ni s'hi havia fixat en les dues ocasions en què havia travessat el riu.

Un neci i un ignorant, es digué el rei que havia sigut. No era sols un riu allò que tenia davant. Eren aigües divines que pertanyien a la natura creada pels déus. Aleshores, amb gest cerimoniós, es rentà la cara i les mans, i, per uns moments, tota l'aigua va emetre una resplendor daurada que els rajos del sol ompliren d'espurnejos fugaços. Amb l'aigua regalimant-li pels braços i el rostre, el rei Mides sentí de sobte que un gran pes li desapareixia del pit. I, temorós, acaricià unes flors que tenia a prop. Però no passà

res. Els pètals seguiren mostrant-se tan naturals com les aigües del riu quan la resplendor daurada s'apagà a poc a poc.

El do del rei Mides havia desaparegut.

Des d'aleshores les aigües del Pàctol començaren a arrossegar arenes auríferes. Però l'or havia deixat d'interessar al rei Mides. I, tal com li digué Dionís, tot allò que transformà en or, començant per la seua filla, retornà a la vida i al seu estat original. D'ara endavant, el rei Mides tan sols aspirava a viure una vida tranquil·la i sense sobresalts. La companyia de la seua filla i una bona gerra de vi era tot el que necessitava per a sentir-se feliç. I això no pensava canviar-ho ni per tot l'or del món.